

V Bratislave 23. apríla 2013
GÚs 259/12-10

**Ústavný súd
Slovenskej republiky
K o š i c e**

Podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) a čl. 130 ods. 1 písm. e) Ústavy Slovenskej republiky v spojení s § 18 ods. 1 písm. e) a § 37 ods. 1 zákona NR SR č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov podávam

n á v r h

na začatie konania o súlade

ustanovenia § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon s čl. 1 ods. 1 prvou vetou, čl. 2 ods. 2 a čl. 50 ods. 6 Ústavy Slovenskej republiky a s čl. 7 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (oznámenie č. 209/1992 Zb.)

a navrhujem, aby Ústavný súd Slovenskej republiky podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky a § 37 až 41 zákona NR SR č. 38/1993 Z.z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov vydal tento

n á l e z :

Ustanovenie § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon nie je v súlade s čl. 1 ods. 1 prvou vetou, čl. 2 ods. 2 a čl. 50 ods. 6 Ústavy

Slovenskej republiky a s čl. 7 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Súčasne navrhujem, aby Ústavný súd Slovenskej republiky podľa čl. 125 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a § 38 ods. 2 zákona NR SR č. 38/1993 Z.z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov **pozastavil účinnosť** ustanovenia § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon.

Odôvodnenie

Podľa čl. 1 ods. 1 prvej vety Ústavy Slovenskej republiky „Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát.“.

Podľa čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky „Štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.“.

Podľa čl. 50 ods. 6 Ústavy Slovenskej republiky „Trestnosť činu sa posudzuje a trest sa ukladá podľa zákona účinného v čase, keď bol čin spáchaný. Neskorší zákon sa použije, ak je to pre páchatel'a priaznivejšie.“.

Podľa čl. 7 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práva a základných slobôd „Nikoho nemožno odsúdiť za konanie alebo opomenutie, ktoré v čase, keď bolo spáchané, nebolo podľa vnútroštátneho alebo medzinárodného práva trestným činom. Takisto nesmie byť uložený trest prísnejší, než aký bolo možné uložiť v čase spáchania trestného činu.“.

Zákonodarca sa čl. 1 ods. 1 prvou vetou, čl. 2 ods. 2 a čl. 50 ods. 6 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj čl. 7 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd neriadil pri schvaľovaní prechodného ustanovenia § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon, ktoré nadobudlo účinnosť 1. januára 2006.

Právna úprava § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon znie:

„(4) Ak došlo k premlčaniu trestného stíhania alebo k premlčaniu výkonu trestu pred účinnosťou tohto zákona podľa doterajších predpisov, ustanovenia o premlčaní trestného stíhania a premlčaní výkonu trestu sa podľa tohto zákona nepoužijú. Premlčacia doba trestného stíhania a premlčacia doba výkonu trestu podľa tohto zákona sa nepovažuje za prerušenú ani vtedy, ak bol

do účinnosti tohto zákona spáchaný miernejší trestný čin než ten, o ktorého premlčanie ide.“.

Právna úprava § 437 ods. 4 prvej vety zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon vylučuje z pôsobnosti tohto zákona len také premlčanie trestného stíhania alebo výkonu trestu, ku ktorému už došlo pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona podľa doterajších predpisov. To znamená, že **ak k premlčaniu trestného stíhania alebo k premlčaniu výkonu trestu došlo až po 1. januári 2006 alebo ak ešte len dôjde k premlčaniu trestného stíhania alebo k premlčaniu výkonu trestu za čin spáchaný pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon, na premlčanie trestného stíhania a na premlčanie výkonu trestu sa vzťahuje nová právna úprava, a to aj vtedy, ak je pre páchatel'a menej priaznivá.**

Právna úprava § 437 ods. 4 druhej vety zákona č. 300/2005 Z.z. Trestného zákona je zmätočná, nezmyselná a nepreskúmateľná. V dôvodovej správe chýba jej riadne odôvodnenie. Ide o právnu úpravu, ktorá sa týka prerušenia premlčania trestného stíhania a prerušenia premlčania výkonu trestu. **Ustanovuje, že premlčacia doba trestného stíhania a premlčacia doba výkonu trestu podľa tohto zákona sa nepovažuje za prerušenú, ak bol do účinnosti tohto zákona spáchaný miernejší trestný čin než ten, o ktorého premlčanie ide. To však potom znamená, že premlčanie trestného stíhania a premlčanie výkonu trestu sa preruší a začína plynúť nová premlčacia doba ustanovená v zákone č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v prípade, ak páchatel' v premlčacej dobe spácha ďalší trestný čin, na ktorý tento zákon ustanovuje trest rovnaký alebo prísnejší, a to aj vtedy, ak nová právna úprava je pre páchatel'a menej priaznivá.**

K premlčaniu trestného stíhania:

Premlčanie trestného stíhania je právnym dôvodom ustanoveným v zákone, na základe ktorého dochádza k zániku trestnosti činu uplynutím času. Ak zanikne trestnosť činu premlčaním trestného stíhania, páchatel'a nemožno trestne stíhať za spáchaný trestný čin.

Premlčacie doby, uplynutím ktorých zaniká trestnosť činu, sú ustanovené v Trestnom zákone. Jednotlivé premlčacie doby sú odstupňované progresívne podľa druhu a výšky trestu ustanoveného v osobitnej časti Trestného zákona (§ 67 ods. 1 zákona č. 140/1961 Z.z. Trestný zákon, § 87 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon). Trestnosť taxatívne vymedzených trestných činov nezaniká ani uplynutím premlčacej doby (§ 67a zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon, § 88 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon).

Premlčacia doba, uplynutím ktorej zaniká trestné stíhanie, začína plynúť spáchaním trestného činu.

Na plynutie premlčacej doby majú vplyv prekážky trestného stíhania ustanovené v Trestnom zákone, t.j. prekážky, ktoré spôsobujú spočívanie premlčania trestného stíhania. Doba, po ktorú trvajú tieto prekážky, sa nezapočítava do premlčacej doby. Plynutie premlčacej doby pokračuje až po odpadnutí prekážky trestného stíhania (§ 67 ods. 2 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon, § 87 ods. 2 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon).

Plynutie premlčacej doby sa prerušuje, ak nastanú dôvody ustanovené v zákone. Prerúšením premlčania trestného stíhania sa začína nová premlčacia doba. To znamená, že pri prerušení premlčania sa neprihliada na premlčaciu dobu, ktorá už uplynula (uplynutá premlčacia doba sa anuluje) a začína plynúť nová premlčacia doba (§ 67 ods. 3 a 4 zákona č. 140/1961 Zb., § 87 ods. 3 a 4 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon).

Pri časovom strete doterajšej a novej právnej úpravy premlčania trestného stíhania orgán činný v trestnom konaní a súd musí porovnať jednotlivé premlčacie doby trestného stíhania [§ 67 ods. 1 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon, § 87 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon], prekážky, ktorých doba trvania sa nezapočítava do premlčacej doby [§ 67 ods. 2 zákona č. 140/1961 Zb., § 87 ods. 2 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon], dôvody, pre ktoré sa premlčanie trestného stíhania prerušuje [§ 67 ods. 3 zákona č. 140/1961 Zb., § 87 ods. 3 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon] a trestné činy, ktorých trestnosť nezaniká uplynutím premlčacej doby [§ 67a zákona č. 140/1961 Zb., § 88 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon], a samozrejme, trestnú sadzbu ustanovenú v osobitnej časti Trestného zákona za spáchanie konkrétneho trestného činu. Len tak možno zabezpečiť ochranu základných práv a slobôd, ktoré garantuje čl. 50 ods. 6 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 7 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, ktorý bol účinný od 1. januára 1962 do 31. decembra 2005, upravoval zánik trestnosti činu uplynutím premlčacej doby v ustanoveniach § 67 a 67a. Premlčacie doby, uplynutím ktorých zanikla trestnosť činu, boli ustanovené v § 67 ods. 1.

Ustanovenie § 67 ods. 1 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov v čase **od 1. januára 1962 do 30. júna 1990** znelo takto:

„(1) Trestnosť činu zaniká uplynutím premlčacej doby, ktorá je

- a) **dvadsať rokov**, ak ide o trestný čin, za ktorý tento zákon v osobitnej časti dovoľuje uložiť **trest smrti**,
- b) **desať rokov**, ak je horná hranica trestnej sadzby odňatia slobody **najmenej desať rokov**,
- c) **päť rokov**, ak je horná hranica trestnej sadzby odňatia slobody **najmenej tri roky**,
- d) **tri roky pri ostatných trestných činoch**.“.

Trest smrti bol zrušený s účinnosťou od 1. júla 1990 novelou Trestného zákona zákonom č. 175/1990 Zb. Na túto skutočnosť reagovala aj právna úprava ustanovenia § 67 ods. 1 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, ktoré **v čase od 1. júla 1990 do 30. novembra 2003** znelo takto:

- „(1) Trestnosť činu zaniká uplynutím premlčacej doby, ktorá je
- a) **dvadsať rokov**, ak ide o trestný čin, za ktorý tento zákon v osobitnej časti dovoľuje uložiť **výnimočný trest**,
 - b) **desať rokov**, ak je horná hranica trestnej sadzby odňatia slobody **najmenej desať rokov**,
 - c) **päť rokov**, ak je horná hranica trestnej sadzby odňatia slobody **najmenej tri roky**,
 - d) **tri roky pri ostatných trestných činoch**.“.

Uvedená premlčacia doba bola s účinnosťou od 1. decembra 2003 predĺžená zákonom č. 457/2003, ktorý v čl. II novelizuje zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

Ustanovenie § 67 ods. 1 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov **v čase od 1. decembra 2003 do 31. decembra 2005** znelo takto:

- „(1) Trestnosť činu zaniká uplynutím premlčacej doby, ktorá je
- a) **tridsať rokov**, ak ide o trestný čin, za ktorý tento zákon v osobitnej časti dovoľuje uložiť **výnimočný trest**,
 - b) **dvadsať rokov**, ak je horná hranica trestnej sadzby odňatia slobody **najmenej desať rokov**,
 - c) **desať rokov**, ak je horná hranica trestnej sadzby odňatia slobody **viac ako päť rokov**,
 - d) **päť rokov**, ak je horná hranica trestnej sadzby odňatia slobody **viac ako jeden rok**,
 - e) **tri roky pri ostatných trestných činoch**.“.

Pre úplnosť poznamenávam, že **zákon č. 457/2003 Z.z. neobsahoval prechodné ustanovenie** vo vzťahu k novej právnej úprave ustanovenej v § 67 ods.

1 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon, a tak **na zánik trestnosti činu premlčaním trestného stíhania sa vzťahovala všeobecná právna úprava o časovej pôsobnosti zákona ustanovená v § 16 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.** Táto právna úprava ustanovovala, že „**Trestnosť činu sa posudzuje podľa zákona účinného v čase, keď bol čin spáchaný; podľa neskoršieho zákona sa posudzuje len vtedy, ak je to pre páchatel'a priaznivejšie.**“.

Nový **Trestný zákon, zákon č. 300/2005 Z.z., s účinnosťou od 1. januára 2006** zrušil zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. Zánik trestnosti činu uplynutím premlčacej doby upravuje v ustanovení § 87 ods. 1 takto:

- (1) Trestnosť činu zaniká uplynutím premlčacej doby, ktorá je
- a) **tridsať rokov**, ak ide o **zločin**, za ktorý tento zákon dovoľuje uložiť trest odňatia slobody na **doživotie**,
 - b) **dvadsať rokov**, ak ide o **zločin**, za ktorý tento zákon v osobitnej časti dovoľuje uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby **najmenej desať rokov**,
 - c) **desať rokov**, ak ide o **ostatné zločiny**,
 - d) **päť rokov**, ak ide o **prečin**, za ktorý tento zákon v osobitnej časti dovoľuje uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby **najmenej tri roky**,
 - e) **tri roky pri ostatných prečinoch**.

Okrem uvedeného, **zmenené sú aj mnohé trestné sadzby ustanovené v osobitnej časti zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon.** Napríklad: Za spáchanie trestného činu vydierania podľa § 235 ods. 1, ods. 3 písm. b) zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon možno uložiť trest odňatia slobody na päť až dvanásť rokov. Za spáchanie rovnakého skutku možno uložiť podľa § 189 ods. 1, ods. 3 písm. b) zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon trest odňatia slobody na desať až dvadsať rokov. Trestná sadzba podľa novej právnej úpravy je nepochybne menej priaznivá pre páchatel'a. Z porovnania jednotlivých skutkových podstát trestných činov vyplýva, že trestné sadzby ustanovené v osobitnej časti zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon sú vo väčšine prípadov rovnaké alebo menej priaznivé pre páchatel'a. Výnimočne sa však nájde aj opak. Za spáchanie trestného činu ublíženia na zdraví podľa § 222 ods. 1, ods. 3 zákona č. 140/1961 Z.z. Trestný zákon (úmyselné spôsobenie ťažkej ujmy na zdraví s následkom smrti) možno uložiť trest odňatia slobody na päť až dvanásť rokov. Za spáchanie skutkovo rovnakého trestného činu zabitia podľa § 147 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon (spôsobenie smrti z nebanlivosti v úmysle spôsobiť ťažkú ujmu na zdraví) možno uložiť trest odňatia slobody na sedem až desať rokov. Nová právna úprava je v tomto prípade pre páchatel'a priaznivejšia.

Právna úprava trestných sadzieb má **zásadný vplyv na posúdenie nielen trestnosti činu, ale aj zániku trestnosti činu uplynutím premlčacej doby.**

Aj zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon obsahuje právnu úpravu o časovej pôsobnosti zákona, a to v § 2, ktorý v odseku 1 ustanovuje, že „**Trestnosť činu sa posudzuje a trest sa ukladá podľa zákona účinného v čase, keď bol čin spáchaný. Ak v čase medzi spáchaním činu a vynesením rozsudku nadobudnú účinnosť viaceré zákony, trestnosť činu sa posudzuje a trest sa ukladá podľa zákona, ktorý je pre páchatel'a priaznivejší.**“.

Problém spočíva v tom, že zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon obsahuje aj prechodné ustanovenie § 437 ods. 4, prvá veta ktorého neumožňuje aplikovať § 2 ods. 1 v prípade, ak k premlčaniu trestného stíhania došlo po 1. januári 2006, alebo ak k premlčaniu trestného stíhania ešte len dôjde. To znamená, že aj v prípade, ak páchatel' spáchal čin v čase do 30. novembra 2003 a k premlčaniu trestného stíhania nedošlo pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon, t.j. do 31. decembra 2005, na zánik trestnosti činu uplynutím času sa vzťahuje nová právna úprava, a to aj vtedy, ak je preňho menej priaznivá. Tým dochádza k porušeniu čl. 50 ods. 6 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 7 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

So zreteľom na čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky som uvažoval aj o možnosti vykladať a uplatňovať dikciu § 437 ods. 4 prvej vety zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon len v spojení s právnu úpravou ustanovenou v § 2 ods. 1 tohto zákona. Avšak, takýto postup by znamenal, že právna úprava prechodného ustanovenia § 437 ods. 4 prvej vety zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon nemá žiaden zmysel a že v aplikačnej praxi na ňu vôbec netreba prihliadať. Inými slovami, výklad a uplatňovanie § 437 ods. 4 prvej vety Ústavy Slovenskej republiky tak, aby bol zabezpečený jej súlad s čl. 50 ods. 6 Ústavy Slovenskej republiky, by znamenal absolútne negovanie rozhodnutia zákonodarcu, ktorý zákonom ustanovil toto prechodné ustanovenie, a tým aj nerešpektovanie čl. 1 ods. 1 prvej vety a čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Navyiac, aplikačná prax v tejto veci nie je jednotná. Aj z týchto dôvodov som sa rozhodol napadnúť právnu úpravu prvej vety ustanovenej v § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. Z princípu právnej istoty vyplýva, že právna norma môže stratiť účinnosť len formálnym spôsobom.

V súlade s ustálenou súdnou praxou pod pojmom trestnosť činu sa rozumie súhrn všetkých podmienok, od ktorých závisí výrok súdu o vine a treste, vrátane

podmienok premlčania. Preto zákonodarca pri časovom strete starej a novej právnej úpravy nemôže určiť bez akýchkoľvek obmedzení jednotné pravidlo na aplikáciu tej či inej zákonnej úpravy vzťahujúcej sa na posudzovanie trestnosti činu, teda také pravidlo, ktoré by bolo spoločné pre všetky trestné činy spáchané pred nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy bez ohľadu na to, či nová právna úprava je alebo nie je priaznivejšia pre páchatel'a trestného činu. Bráni tomu právna úprava ustanovená v čl. 50 ods. 6 Ústavy Slovenskej republiky, z ktorej jednoznačne vyplýva, že trestnosť každého trestného činu sa posudzuje podľa zákona účinného v čase, keď bol čin spáchaný, avšak neskorší zákon sa musí použiť vždy vtedy, ak je to pre páchatel'a priaznivejšie. Ide o uplatnenie zásady retroaktivity *in mitius* (retroaktivita *in bonam partem*). Zákaz retroaktivity trestnoprávných noriem v neprospech páchatel'a výslovne ustanovuje aj čl. 7 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. To znamená, že pri časovom strete starej a novej právnej úpravy nie zákonodarca, ale orgán činný v trestnom konaní a súd sú oprávnení rozhodovať o tom, či v konkrétnom prípade sa bude aplikovať doterajšia alebo nová právna úprava podmienok trestnosti činu, vrátane podmienok premlčania trestného stíhania. Preto zákonodarca nemôže v prechodných ustanoveniach upraviť podmienky premlčania trestného stíhania a ak sa predsa len rozhodne tak urobiť, musí to urobiť spôsobom, ktorý vo všeobecnosti obmedzí aplikáciu nového zákona len na prípady, keď je to pre páchatel'a priaznivejšie.

K premlčaniu výkonu trestu:

Premlčanie výkonu trestu je právnym dôvodom ustanoveným v zákone, na základe ktorého dochádza k zániku trestu uplynutím času. Po uplynutí premlčacej doby uložený trest nemožno vykonať. Ak teda zanikne trest premlčaním výkonu trestu, zanikne aj povinnosť páchatel'a vykonať trest, ktorý mu bol uložený právoplatným rozsudkom súdu.

Premlčacie doby, uplynutím ktorých zaniká trest, sú ustanovené v Trestnom zákone. Jednotlivé premlčacie doby sú odstupňované progresívne podľa druhu a výšky trestu, na ktorý bol páchatel' právoplatne odsúdený (§ 68 ods. 1 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon, § 90 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon). Výkon trestu uložený za spáchanie taxatívne vymedzených trestných činov nezaniká ani uplynutím premlčacej doby (§ 68a zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon, § 91 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon).

Premlčacia doba, uplynutím ktorej zaniká výkon trestu, začína plynúť podľa zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon právoplatnosťou rozsudku a pri podmiennečnom odsúdení alebo podmiennečnom prepustení právoplatnosťou rozhodnutia o tom, že sa trest vykoná (§ 68 ods. 2 prvá veta), podľa zákona č.

300/2005 Z.z. Trestný zákon právoplatnosťou rozsudku a pri podmienenečnom odsúdení, podmienenečnom odsúdení s dohľadom, podmienenečnom prepustení alebo podmienenečnom prepustení s dohľadom právoplatnosťou rozhodnutia o tom, že sa trest vykoná (§ 90 ods. 2).

Na plynutie premlčacej doby majú vplyv prekážky ustanovené v Trestnom zákone, pre ktoré nebolo možné trest vykonať. Doba, po ktorú trvajú tieto prekážky, sa nezapočítava do premlčacej doby. Premlčanie pokračuje až po odpadnutí prekážky, pre ktorú nebolo možné trest vykonať (§ 68 ods. 2 druhá a tretia veta zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon, § 90 ods. 3 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon).

Plynutie premlčacej doby sa prerušuje, ak nastanú dôvody ustanovené v zákone. Prerúšením premlčania výkonu trestu sa začína nová premlčacia doba. To znamená, že pri prerušení premlčania sa neprihliada na premlčaciu dobu, ktorá už uplynula (uplynutá premlčacia doba sa anuluje) a začína plynúť nová premlčacia doba (§ 68 ods. 3 a 4 zákona č. 140/1961 Zb., § 90 ods. 4 a 5 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon).

Pravidlá vzťahujúce sa na premlčanie výkonu trestu musia rešpektovať všeobecný zákaz retroaktivity (zákaz spätnej účinnosti právneho predpisu), ktorý je jedným zo základných princípov demokratickej spoločnosti zaručujúci právnu istotu, ochranu nadobudnutých práv a dôveru v právny poriadok. V demokratických štátoch platí zákaz právnej úpravy, ktorá by spätne spôsobila zhoršenie právneho postavenia subjektu práva. Všeobecný zákaz retroaktivity právnych predpisov sa v trestnom práve prelamuje alebo smie prelomiť len aplikáciou zásady retroaktivity in mitius (retroaktivita nového, miernejšieho zákona) a zásady in dubio mitius (v pochybnostiach sa má rozhodnúť miernejšie). Zásada spätnej účinnosti in mitius, ktorá je medzinárodne uznávanou všeobecnou zásadou trestného práva, zodpovedá zásade zákazu spätnej účinnosti zákonov ukladajúcich väčší trest. Zákonodarca preto pochybil, keď prijal prechodné ustanovenie § 437 ods. 4 prvej vety Ústavy Slovenskej republiky, ktoré nerešpektuje základné princípy demokratického a právneho štátu a základné zásady trestného práva, a tým v konečnom dôsledku aj základné práva a slobody. Inými slovami, nová právna úprava vzťahujúca sa na premlčanie výkonu trestov by sa mohla vzťahovať len na tie prípady, v ktorých by to bolo pre páchatela priaznivejšie. Z tohto dôvodu právna úprava § 437 ods. 1 prvej vety zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon, podľa ktorej by sa premlčanie výkonu trestu uloženého pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona, malo posudzovať podľa novej právnej úpravy vo všetkých prípadoch, v ktorých k premlčaniu výkonu trestu nedošlo pred nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy, t.j. aj vtedy, ak je to pre páchatela menej priaznivé, je v rozpore s čl. 1 ods. 1 prvou vetou a čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

Podľa čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky môžu štátne orgány konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Ústavný súd Slovenskej republiky už potvrdil (napr. PL.ÚS 38/95), že tento záväzok sa v plnom rozsahu vzťahuje aj na Národnú radu Slovenskej republiky a na proces prijímania zákonov.

Pri riešení časového stretu doterajšej a novej právnej úpravy zákonodarca smel prijať len také riešenie, ktoré by rešpektovalo zákaz retroaktivity a princíp právnej istoty pri posudzovaní premlčania výkonu trestu, prípadne, ktoré by umožnilo aplikáciu tej právnej úpravy, ktorá je pre páchatel'a priaznivejšia. V takom prípade pri časovom strete doterajšej a novej právnej úpravy premlčania výkonu trestu by sa museli porovnať nielen jednotlivé premlčacie doby výkonu trestu [§ 68 ods. 1 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon, § 90 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon], ale aj prekážky, ktorých doba trvania sa nezapočítava do premlčacej doby [§ 68 ods. 2 zákona č. 140/1961 Zb., § 90 ods. 2 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon], dôvody, pre ktoré sa premlčanie výkonu trestu prerušuje [§ 68 ods. 3 zákona č. 140/1961 Zb., § 90 ods. 3 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon] a trestné činy, pri spáchaní ktorých sa výkon trestu nepremlčuje [§ 68a zákona č. 140/1961 Zb., § 91 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon].

K prerušeniu premlčania trestného stíhania a k prerušeniu premlčania výkonu trestu:

Právna úprava § 437 ods. 4 druhej vety zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon ustanovuje, že „**Premľacia doba trestného stíhania a premľacia doba výkonu trestu podľa tohto zákona sa nepovažuje za prerušenú ani vtedy, ak bol do účinnosti tohto zákona spáchaný miernejší trestný čin než ten, o ktorého premlčanie ide.**“.

Uvedená právna úprava druhej vety prechodného ustanovenia § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon potvrdzuje, že zámerom zákonodarcu skutočne bolo ustanoviť použitie novej právnej úpravy aj na prípady, ak k spáchaniu trestného činu došlo pred nadobudnutím jej účinnosti – a to bez ohľadu na to, či táto nová právna úprava je alebo nie je pre páchatel'a priaznivejšia.

Z uvedenej právnej úpravy v podstate vyplýva, že premlčacia doba trestného stíhania a premlčacia doba výkonu trestu ustanovená v zákone č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon

1. **sa neprerušuje, teda plyní ďalej** v prípade, ak
2. páchatel' spáchal do účinnosti nového zákona ďalší trestný čin, za ktorý je trest **miernejší**, než za čin, o premlčanie ktorého ide.

A contrario: Z uvedenej právnej úpravy potom tiež vyplýva, že premlčacia doba trestného stíhania a premlčacia doba výkonu trestu ustanovená v zákone č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon

1. **sa prerušuje a začína plynúť nová premlčacia doba** v prípade, ak
2. páchateľ spáchal do účinnosti nového zákona ďalší trestný čin, za ktorý je trest **rovnaký alebo prísnejší**, než za čin, o premlčanie ktorého ide.

Prerušenie premlčania trestného stíhania alebo výkonu trestu je vždy nepriaznivejšie pre páchateľa. Ak nastanú dôvody, pre ktoré sa trestné stíhanie alebo výkon trestu prerušuje, začína plynúť nová premlčacia doba, t.j. premlčacia doba začína plynúť znovu. Podľa právnej úpravy § 437 ods. 4 druhej vety zákona č. 300/2005 Z.z. Trestného zákona – ak páchateľ spáchal do účinnosti nového zákona ďalší trestný čin, za ktorý je trest rovnaký alebo prísnejší, než za čin, o premlčanie ktorého ide – táto nová premlčacia doba môže byť dlhšia, a teda pre páchateľa menej priaznivá.

Namietaná právna úprava je aj zmätočná. Ak pred nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy páchateľ spáchal v premlčacej dobe trestný čin nový, na ktorý zákon ustanovuje trest rovnaký alebo prísnejší, premlčanie trestného stíhania sa prerušilo podľa § 67 ods. 3 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon spáchaním tohto činu. To znamená, že už pred nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy došlo k prerušeniu premlčania trestného stíhania a k začatiu plynutia novej premlčacej lehoty. Ak však pred nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy páchateľ spáchal v premlčacej dobe trestný čin nový, na ktorý zákon ustanovuje trest miernejší, premlčanie trestného stíhania sa podľa § 67 ods. 3 zákona č. 140/191 Zb. Trestný zákon neprerušilo. Na tejto skutočnosti nič nemôže zmeniť nová právna úprava ustanovená v § 437 ods. 4 v druhej vete zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon. Z jednoduchého dôvodu. Spáchanie ďalšieho trestného činu nemá a ani nemôže mať odkladacie účinky na plynutie premlčacej doby. Ak teda spáchanie konkrétneho ďalšieho trestného činu nespôsobilo prerušenie premlčacej doby podľa doterajších predpisov, nemôže spôsobiť prerušenie premlčacej doby ani po nadobudnutí účinnosti novej právnej úpravy. Takáto právna úprava by mala v právnom štáte neprípustné spätné účinky ku dňu spáchania trestného činu.

So zreteľom na uvedené je namietaná právna úprava nielenže zmätočná, ale aj zbytočná. Možno zákonodarca chcel právnou úpravou ustanovenou v § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon iba validovať doterajšiu právnu úpravu vzťahujúcu sa na posudzovanie zániku trestnosti činu premlčaním trestného stíhania a zániku trestu premlčaním výkonu trestu. Jej prijatím však spôsobil vážne interpretačné problémy a zasiahol neprípustným spôsobom do ochrany základných práv a slobôd. A nielen to. Jej akceptovaním by v praxi nastala situácia, že na ten

istý skutok – spáchaný pred nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy - by sa vzťahovali ustanovenia zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon (na posúdenie trestnosti skutku – znaky skutkovej podstaty trestného činu) a tiež ustanovenia zákona č. 300/2005 Z.z. Trestného zákona (na posúdenie premlčania trestného stíhania a premlčania výkonu trestu). Konštantná judikatúra všeobecných súdov takýto postup vylučuje (R 32/1951). Rovnaký právny názor potvrdili aj české súdy – napríklad, podľa rozhodnutia R 11/2004-I trestnosť činu v zmysle § 16 ods. 1 Trestného zákona (účinného do 31.12.2005) je potrebné posúdiť zásadne podľa celého súhrnu zákonných noriem trestných aj mimotrestných, ktoré sú účinné k rovnakému momentu rozhodujúcemu z hľadiska časovej pôsobnosti zákona podľa citovaného ustanovenia. Preto nie je možné trestnosť skutku posúdiť čiastočne podľa zákona účinného v dobe jeho spáchania a čiastočne podľa zákona účinného v dobe rozhodovania súdu (rovnako aj NS 25/2004-T 581).

Chcem poukázať aj na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 To 7/2007 z 29. mája 2007, v ktorom je uvedené nasledovné:

„Trestnosťou činu sa v najširšom chápaní rozumejú všetky podmienky, od ktorých závisí výrok o vine a treste.

Pre otázku, ktorý súhrn trestnoprávných noriem treba použiť, je rozhodujúce porovnanie, ktoré z rôznych posúdení je ako celok pre páchatelia najpriaznivejšie. Páchatelov skutok sa posudzuje podľa toho práva, ktoré je pre obžalovaného najpriaznivejšie, a to bez rozdielu, či podľa skoršieho a neskoršieho práva ide o rovnaké, či rôzne skutkové podstaty. Pritom sa použije vo všetkých smeroch buď právo platné v čase činu, alebo len právo neskoršie. Platí teda zásada, že skorší alebo nový zákon treba použiť ako celok. Nemožno teda rozhodovať napr. o vine podľa zákona jedného a o treste podľa zákona ďalšieho.

Použitie nového práva (neskoršieho Trestného zákona) je pre obžalovaného priaznivejšie, ak jeho ustanovenia, posudzované ako celok, poskytujú pre obžalovaného priaznivejší výsledok ako skoršie právo.“

Podstatou prechodných ustanovení Trestného zákona nie je vytvárať všeobecne platné zásady, ale pravidlá na plynulý prechod do nového právneho režimu. Právna úprava ustanovenia § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon však neobsahuje pravidlá na plynulý prechod do nového právneho režimu. Práve naopak. Svojím systematickým zaradením medzi prechodné ustanovenia, svojím obsahom a svojou podstatou

1. buď popiera právnu úpravu ustanovenú v § 2 tohto zákona, a tým umožňuje taký výklad a uplatnenie právnej úpravy týkajúcej sa premlčania trestného stíhania alebo výkonu trestu a prerušenia premlčacej doby trestného stíhania alebo výkonu trestu, ktorý je v rozpore s čl. 1 ods. 1 prvou vetou, čl. 2 ods. 2 a čl. 50 ods. 6 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj čl. 7 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, a to v prípadoch, ak

k premlčaniu trestného stíhania alebo výkonu trestu alebo k prerušeniu premlčacej doby trestného stíhania alebo výkonu trestu nedošlo pred účinnosťou nového zákona,

2. alebo právna úprava § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon nemá žiaden zmysel, je zavádzajúca a nadbytočná.

Uvedomujem si, že otázka nadbytočnosti ustanovení právneho predpisu nemôže byť predmetom konania o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (PL.ÚS 17/02). V tomto prípade však skutočný zámer zákonodarcu je nejasný, nejednoznačný, nezrozumiteľný a aj nepreskúmateľný. Dôvodová správa k právnej úprave uvedenej v § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon (pôvodne bolo toto znenie označené ako § 445 ods. 4 - parlamentná tlač 1061) znie takto:

„K TRETEJ ČASTI

K §§ 444 až 448:

V tretej časti zákona sa upravujú spoločné ustanovenie (aproximačná príloha), prechodné ustanovenia, zrušovacie ustanovenia a účinnosť zákona (s potrebnou dostatočnou legisvakančnou lehotou), ktorá je navrhovaná rovnako ako v prípade vládneho návrhu Trestného poriadku, resp. pozmeňujúceho návrhu upraveného v Spoločnej správe výborov Národnej rady SR.“.

A len pre úplnosť poznamenávam, že na rokovanie vlády bol predložený takýto text dôvodovej správy k § 444 a 448:

„K TRETEJ ČASTI

K §§ 444 až 448:

V tretej časti zákona sa upravujú spoločné ustanovenie (aproximačná príloha), prechodné ustanovenia (vzhľadom na čl. 50 ods. 6 ústavy), zrušovacie ustanovenia a účinnosť zákona (s potrebnou dostatočnou legisvakančnou lehotou), ktorá je navrhovaná rovnako ako v prípade návrhu Trestného poriadku.“.

Z uvedeného textu je zrejmé, že napadnutá právna úprava neobsahuje žiadne relevantné odôvodnenie. A nielen to, z dôvodovej správy v znení predloženom na rokovanie parlamentu je dokonca bez náhrady vypustený odkaz na 50 ods. 6 Ústavy slovenskej republiky. Dôvod nepoznám.

Ústavný súd už potvrdil (napr. PL.ÚS 19/98), že „Princíp právneho štátu proklamovaný v čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky je základným ústavnoprávnym princípom v Slovenskej republike. Ak právna norma obsiahnutá v ustanovení zákona nie je formulovaná jednoznačne a pre jej adresáta nie je dostatočne zrozumiteľná, pričom tento nedostatok nie je možné odstrániť ani výkladom podľa čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky, jej obsah nie je v súlade s obsahom princípu právneho štátu vyjadreným v čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky.“.

Skutočnosť, že právna úprava § 437 ods. 4 ustanovená v zákone č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon nerešpektuje princípy právneho štátu a všeobecne uznávané základné zásady trestného práva, potvrdzujú aj komentáre k tejto právnej úprave uvedené v odbornej literatúre. Uvediem niekoľko príkladov:

V publikácii JUDr. Jozef Čentéš, PhD. a kolektív: Trestný zákon s komentárom, Poradca podnikateľa, 2006 sa na str. 567 uvádza toto:

„Uplynutá premlčacia lehota pre trestné stíhanie alebo výkon trestu pred nadobudnutím účinnosti nového TZ sa neobnovuje podľa nových ustanovení o dlhších trvaniach lehôt. V období účinnosti nového zákona premlčacie lehoty spočívajú a počítajú podľa nových zákonných ustanovení. Spáchanie menej závažného trestného činu pred účinnosťou zákona sa nepriradzuje k okolnostiam prerušujúcim premlčaciu lehotu podľa nového zákona. Po nadobudnutí účinnosti pre porušenie premlčacej lehoty postačí spáchanie úmyselného trestného činu bez ohľadu na porovnanie závažnosti.“.

V publikácii Samaš, O., Stiffel, H., Toman, P.: Trestný zákon. Stručný komentár, Iura Edition, 2006 sa na str. 854 uvádza toto:

„V tomto zákone dochádza aj k zmene podmienok na premlčanie trestného stíhania a premlčanie výkonu trestu (pozri § 87 a 90). Došlo k predĺženiu lehôt na premlčanie a k sprísneniu podmienok na prerušenie premlčania trestného stíhania oproti predchádzajúcej právnej úprave (pozri § 67 a 68 predchádzajúceho Trestného zákona).

Bolo ustanovené, že ak došlo k uplynutiu premlčacích dôb podľa predchádzajúceho Trestného zákona do účinnosti tohto zákona, premlčacie doby sa nepredlžujú.

Premlčacie doby sa však predlžujú podľa tohto zákona, ak ku dňu účinnosti premlčacia doba podľa predchádzajúceho Trestného zákona ešte neuplynula.

Podľa tohto zákona premlčanie prerušuje spáchanie akéhokoľvek úmyselného trestného činu [§ 87 ods. 3 písm. b) a § 90 ods. 4 písm. b)], zatiaľ čo v predchádzajúcom Trestnom zákone premlčanie prerušovalo len spáchanie rovnako trestného alebo prísnejšieho trestného činu, ako toho, o ktorého premlčanie ide [§ 67 ods. 3 písm. b), § 68 ods. 3 písm. b) predchádzajúceho Trestného zákona].

Toto sprísnenie nového zákona bolo vylúčené v tých prípadoch, keď do účinnosti tohto zákona bol počas premlčacej doby spáchaný miernejší trestný čin než ten, o ktorého premlčanie ide.“.

Rovnaký text sa uvádza aj v publikácii Stiffel, H., Toman, P., Samaš, O.: Trestný zákon. Druhé, prepracované a doplnené vydanie, Iura Edition, 2010, str. 899.

V publikácii Burda, E., Čentéš, J., Kolesár, J., Záhora, J. a kol. Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. diel. 1. vydanie, Praha: C. H. Beck, 2011 na str. 1527 sa uvádza toto:

„1. V tomto ustanovení sa rieši situácia, keď došlo k premlčaniu trestného stíhania alebo premlčaniu výkonu trestu pred 1.1.2006 (pred nadobudnutím účinnosti tohto TZ). V takom prípade neprichádza k zákonnému predĺženiu lehôt tak, ako ich upravuje TZ (pozri § 87 a 90), ale sa rešpektuje uplynutie týchto lehôt.

2. Tento zákon rieši situáciu v prípade, keď podľa predchádzajúceho TZ (zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov) je spáchaný miernejší trestný čin než ten, o ktorého premlčanie ide. V takom prípade sa lehota premlčania trestného stíhania alebo premlčania výkonu trestu nepovažuje za prerušenú. Zákonodarca tu reaguje na skutočnosť, že podmienky prerušenia premlčania sú v tomto TZ stanovené prísnejšie, pretože § 87 ods. 3 písm. b) počíta s prerušením trestného stíhania vždy, ak bol spáchaný v premlčacej dobe úmyselný trestný čin (to znamená, že k prerušeniu premlčania dôjde aj v prípadoch, ak bol spáchaný miernejší trestný čin, postačí, že bol úmyselný). Vzhľadom na to, že ustanovenie § 67 ods. 3 písm. b) predchádzajúceho TZ malo iné znenie viazané na spáchanie rovnakého, či prísnejšieho trestného činu, posledná veta ustanovenia § 437 ods. 4 TZ vylúčila prerušenie premlčania v prípadoch, ak síce došlo k spáchaniu miernejšieho trestného činu v čase účinnosti predchádzajúceho TZ, avšak za situácie, ak k uplynutiu premlčania nedošlo do 1.1. 2006.“.

So zreteľom na skutočnosť, že pri aplikácii § 437 ods. 4 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon môžu byť v trestnom konaní ohrozené základné ľudské práva a slobody, navrhol som pozastavenie účinnosti napadnutej právnej úpravy podľa čl. 125 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v prípade, ak Ústavný súd Slovenskej republiky prijme tento návrh na konanie.

S úctou

generálny prokurátor
v z. JUDr. Ladislav Tichý
prvý námestník
generálneho prokurátora